

Grzegorz Rytel

Dokumentacja do wniosku o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego

ZAŁĄCZNIK 3

AUTOREFERAT

- 1.-3. Podstawowe informacje
4. Wskazanie osiągnięcia naukowego wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. O stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2017 r. Poz. 1789)
  - 4 a. Tytuł osiągnięcia naukowego
  - 4 b. Publikacje wchodzące w skład osiągnięcia naukowego
  - 4 c. Omówienie celu naukowego przedstawionych prac i osiągniętych wyników
5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo - badawczych

1.

Imię i Nazwisko:

Grzegorz Rytel

2.

POSIADANE DYPLOMY, STOPNIE NAUKOWE

1991 - Uzyskanie stopnia magistra inżyniera architekta na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej. Projekt dyplomowy pt. *„Rewitalizacja ulicy Nowogrodzkiej oraz przyległych kwartałów, na odcinku od ul. Kruczej do ul. Parkingowej”* wykonany wspólnie z arch. Adamem Wagnerem pod opieką prof. dra hab. inż. arch. Macieja Gintowta. Projekt został wyróżniony nagrodą Stowarzyszenia „Polonia Nostra” w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.

2008 - Uzyskanie stopnia Doktora Nauk Technicznych w specjalności Architektura i Urbanistyka na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej.

Tytuł rozprawy doktorskiej: ***Lucjan Korngold, architekt, życie i twórczość 1897-1963.***

Praca wykonana pod kierunkiem prof. dra hab. inż. arch. Lecha Kłosiewicza, została zrealizowana w ramach projektu badawczego promotorskiego ze środków Ministerstwa Nauki i Informatyzacji (Projekt nr rej. 4 T07F 023 30, Umowa 0301/T02/2006/30). Recenzenci: prof. dr hab. inż. arch. Maria Brykowska, Politechnika Warszawska, prof. dr hab. inż. arch. Joanna Olenderek, Politechnika Łódzka, prof. dr hab. Jadwiga Roguska, Politechnika Warszawska. Praca uzyskała wyróżnienie Rady Wydziału WAPW i wyróżnienie Ministra Infrastruktury w konkursie na prace dyplomowe, doktorskie, habilitacyjne i publikacje w 2008 roku (2009).

Inne:

2008 - Świadectwo ukończenia studiów doktoranckich na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej (2003-2007).

3.

INFORMACJE O DOTYCHCZASOWYM ZATRUDNIENIU W JEDNOSTKACH NAUKOWYCH

od 2006 - Wydział Architektury Politechniki Warszawskiej.

Początkowo (2006-2008) na stanowisku asystenta w Zakładzie Architektury i Sztuki Współczesnej, następnie (od 2008) na stanowisku adiunkta, kolejno: w Zakładzie Architektury i Sztuki Współczesnej, w Zakładzie Architektury Współczesnej, Wnętrz i Form Przemysłowych, obecnie w Zakładzie Dziedzictwa Architektonicznego i Sztuki.

2009 – w semestrze jesiennym na stanowisku Exchange Professor w University of Detroit Mercy, School of Architecture, Detroit MI, USA, w ramach programu wymiany pomiędzy Wydziałem Architektury PW a UDM, School of Architecture.

Ponadto:

1998-2006 – współpraca bezetatowa o charakterze asystenckim na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej, najpierw w Pracowni Architektoniczno-Urbanistycznej (1998-2003), a następnie w Zakładzie Architektury i Sztuki Współczesnej (2003-2006).

4.

WSKAZANIE OSIĄGNIĘCIA NAUKOWEGO

Jako osiągnięcie wynikające z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2017 r. poz. 1789) przedkładam przedstawiony poniżej **cykl publikacji powiązanych tematycznie** (11) z okresu po uzyskaniu stopnia doktora nauk technicznych.

4 a.

TYTUŁ OSIĄGNIĘCIA NAUKOWEGO:

Dziedzictwo architektury sepulkralno-kommemoratywnej jako nośnik pamięci. Mauzolea w Polsce i w Europie – idee, stan zachowania i ochrona.

4 b.

PUBLIKACJE WCHODZĄCE W SKŁAD OSIĄGNIĘCIA NAUKOWEGO:

1. **Rytel, G. (2013). Mauzoleum w krajobrazie pola bitwy - świadek czasów, znak miejsca.** W: , J. Misiak (red.), *Element szczególny w otoczeniu - tożsamość miejsca / A Special Element in its Surroundings; the Identity of Place* (408-421). Wyższa Szkoła Ekologii i Zarządzania w Warszawie, ISBN 9788362057733

2. **Rytel, G. (2013). "Spontaniczne szkice tworzyłem od razu". O szkicach Wilhelma Kreisa.** W: M. Misiągiewicz, D. Kozłowski (red.), *Definiowanie przestrzeni architektonicznej. Zapis przestrzeni architektonicznej*. T. 2, Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki. Architektura, vol. 2, nr 441 (495-498). Wydawnictwo Politechniki Krakowskiej, ISSN 0860-097X. Recenzenci tomu: prof. dr hab. inż. arch. Wojciech Bonenberg, prof. dr hab. inż. arch. Wojciech Buliński, prof. dr hab. inż. arch. Krzysztof Gasidło, prof. dr hab. inż. arch. Jacek Gyurkovich, prof. dr hab. inż. arch. Nina Juzwa, prof. dr hab. inż. arch. Dariusz Kozłowski, prof. dr hab. inż. arch. Maria Misiągiewicz

3. **Rytel, G. (2017). Mauzoleum generała Orlicz-Dreszera na Oksywiu na tle ówczesnych tendencji w projektowaniu obiektów kommemoratywno-sepulkralnych.** W: M. J. Sołtysik, R. Hirsch (red.), *Architektura XX wieku i jej waloryzacja w Gdyni i w Europie, Modernizm w Europie - Modernizm w Gdyni* (67-72). Urząd Miasta

Gdyni, ISBN 978-83-932299-9-4. Recenzenci tomu: prof. dr hab. inż. arch. Joanna Olenderek, prof. dr hab. inż. arch. Jakub Szczepański

4. **Rytel, G. (2014). Rewitalizacja fortu i mauzoleum poległych w bitwie pod Ostrołęką. Studium przypadku.** W: A. Dziewulska, J. T. Królikowski, A. Starzyk (red.), *Rewitalizacja miast i obszarów wiejskich. Studium przypadku* (109-118). Szkoła Wyższa im. Bogdana Jańskiego, ISBN 978-83-87897-98-7. Recenzenci tomu: dr Anna Dziewulska, prof. nzw. dr inż. arch. Marek Budzyński, prof. nzw. dr hab. inż. arch. Jacek Dominiczak, dr Dariusz Korpetta, prof. nzw. dr hab. inż. arch. Jeremi T. Królikowski, prof. nzw. dr hab. inż. arch. Piotr Lorens, dr Edyta Masierek, dr Waldemar Siemiński, dr inż. arch. Agnieszka Starzyk, prof. nzw. dr hab. inż. arch. Waldemar Wawrzyniak, prof. zw. dr hab. inż. arch. Wojciech Zabłocki

5. **Rytel, G. (2014). Etyczne uwarunkowania zmiany funkcji w zabytkowych mauzoleach.** W: B. Szmygin (red.), *Wartość funkcji w obiektach zabytkowych* (265-272). Polski Komitet Narodowy ICOMOS; Muzeum Pałac w Wilanowie; Politechnika Lubelska, ISBN 978-83-940280-0-8. Recenzenci tomu: prof. dr hab. inż. arch. Ewa Łużyńska, prof. ndzw. dr hab. inż. arch. Piotr Molski, prof. ndzw. dr hab. inż. arch. Krystyna Kirschke, prof. ndzw. dr hab. inż. arch. Robert Kunkel, prof. nadzw. dr hab. inż. arch. Marcin Gawlicki, dr. hab. inż. arch. Grzegorz Bukal

6. **Górski, M., Rytel, G. (2016). Fort Bema i mauzoleum poległych w bitwie pod Ostrołęką. Pamięć miejsca - miejsce pamięci.** *Architectus*, nr 1(45), 73-82, DOI:10.5277/arc160107:

7. **Rytel, G. (2018). Pamięć miejsca. Rola i znaczenie materialnego komponentu w 'stawaniu się' miejsc pamięci.** *Ochrona Dziedzictwa Kulturowego*, nr 5, 145-154, DOI:10.24358/ODK_2018_5_114

8. **Rytel, G. (2018). Projekty założeń i obiektów kommemoratywnych w architekturze polskiej w latach 1945-1949. Wybrane przykłady.** W: C. Głuszek, M. Lewicka, K. Dankiewicz (red.), *Dziedzictwo. Architektura historyczna współcześnie: studia, badania, wnioski. Prace naukowe Zakładu Dziedzictwa Architektonicznego i Sztuki Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej* (165-178). Zakład Dziedzictwa Architektonicznego i Sztuki, Wydział Architektury Politechniki Warszawskiej, ISBN 978-83-7814-883-8. Recenzenci tomu: prof. dr hab. inż. arch. Krystyna Gruszecka, dr hab. inż. arch. Grzegorz Bukal, dr hab. inż. arch. Jadwiga Środuska-Wielgus

9. **Rytel, G. (2015). Czas zawarty w przestrzeni. Architektura współczesnych założeń upamiętniających.** *Politeja. Pismo Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego, nr 3 (35), 133-141, ISSN 1733-6716.*
10. **Rytel, G. (2018). Architektura sepulkralno-kommemoratywna na ziemiach polskich - zachowanie, ochrona, adaptacja (wybrane przykłady).** W: C. Głuszek, M. Lewicka, K. Dankiewicz (red.), *Dziedzictwo. Architektura historyczna współcześnie: studia, badania, wnioski. Prace naukowe Zakładu Dziedzictwa Architektonicznego i Sztuki Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej (119-135).* Zakład Dziedzictwa Architektonicznego i Sztuki, Wydział Architektury Politechniki Warszawskiej, ISBN 978-83-7814-883-8. Recenzenci tomu: prof. dr hab. inż. arch. Krystyna Gruszecka, dr hab. inż. arch. Grzegorz Bukal, dr hab. inż. arch. Jadwiga Środuska-Wielgus
11. **Rytel, G. (2018). Mauzoleum w tradycji europejskiej. Prolegomena do ochrony dziedzictwa architektury sepulkralno-kommemoratywnej.** W: C. Głuszek, M. Lewicka, K. Dankiewicz (red.), *Dziedzictwo. Architektura historyczna współcześnie: studia, badania, wnioski. Prace naukowe Zakładu Dziedzictwa Architektonicznego i Sztuki Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej (103-118),* Zakład Dziedzictwa Architektonicznego i Sztuki, Wydział Architektury Politechniki Warszawskiej, ISBN 978-83-7814-883-8. Recenzenci tomu: prof. dr hab. inż. arch. Krystyna Gruszecka, dr hab. inż. arch. Grzegorz Bukal, dr hab. inż. arch. Jadwiga Środuska-Wielgus

4 c.

OMÓWIENIE CELU NAUKOWEGO WW. PRAC I OSIĄGNIĘTYCH WYNIKÓW WRAZ Z OMÓWIENIEM ICH EWENTUALNEGO WYKORZYSTANIA.

Dziedzictwo architektoniczne, będące częścią szeroko rozumianego dziedzictwa kulturowego, stanowi stale rozrastający się zasób obiektów i ich elementów uznawanych za nośniki wartości kulturowych. Jako dokumenty przeszłości są one obejmowane ochroną. Nadrzędny cel ochrony, jakim jest zachowanie pamięci o przeszłości i przekazanie jej kolejnym generacjom, czyni obiekty zaliczane do dziedzictwa architektonicznego nośnikami pamięci. Ze względu na funkcjonowanie nośników pamięci w kulturze stosowany jest podział na nośniki mimowolne i intencjonalne. W przeważającej większości obiekty architektoniczne są nośnikami mimowolnymi. Do kategorii intencjonalnych nośników pamięci zaliczane są obiekty powstałe ze względu na intencję upamiętnienia jako prymarny cel. Zaliczają się do nich obiekty sepulkralne, kommemoratywne, dziękczynne, pomniki etc. Przy wznoszeniu mauzoleów – obiektów łączących funkcje sepulkralne i kommemoratywne – celem jest ochrona szczątków zmarłych oraz zachowanie i kultywowanie pamięci o nich we wnętrzu do tego celu ukształtowanym środkami architektonicznymi. Nazwa *mauzoleum* wywiedziona została od uznanego za jeden cudów świata starożytnego grobowca satrapy Karii – Mauzolososa zmarłego w 350 roku przed Chr. Określenie to bywa współcześnie stosowane w odniesieniu do obiektów nie spełniających kanonicznych warunków opisujących funkcję i strukturę przestrzenną obiektu zarazem (Bania, Olszewski, 1989). Jako istotne atrybuty wartości retrospektywnych reprezentowanych w mauzoleum wyróżnić można: pochówek, szeroko rozumiane okoliczności i uwarunkowania towarzyszące powstaniu obiektu, a także odczytania zawartych znaczeń i przekazywanych treści, mogące różnić się w zmieniających się warunkach kulturowych, społecznych, politycznych na przestrzeni dziejów. Warto zauważyć przy tym, iż w polskim dyskursie naukowym obszary semantyczne terminów *nośnik pamięci* oraz *miejsce pamięci* pokrywają się częściowo, na co zwrócił uwagę prof. Marcin Kula (2002).

Celem naukowym badań, których rezultaty przedstawiłem we wskazanym cyklu publikacji, była wieloaspektowa analiza dziedzictwa architektury sepulkralno-kommemoratywnej, ze szczególnym uwzględnieniem mauzoleów, przeprowadzona w

zakresie zagadnień dotyczących: programów ideowych, przekazywanych treści i znaczeń, rozwiązań kompozycyjnych i formalnych, szeroko rozumianych uwarunkowań okoliczności powstania i kontekstu lokalizacyjnego, stanu zachowania istniejących obiektów oraz kryteriów ochrony konserwatorskiej.

Do podstawowych celów badawczych zaliczam:

- określenie kryteriów podziału typologicznego obiektów architektury sepulkralno-kommemoratywnej ze względu na ich właściwości i uwarunkowania
- próbę uporządkowania typologicznego obiektów architektury sepulkralno-kommemoratywnej w oparciu o zaproponowane kryteria
- określenie najistotniejszych właściwości wyróżniających mauzolea spośród zbioru architektury sepulkralno-kommemoratywnej
- ocena obecnych sposobów użytkowania mauzoleów w relacji do stanu ich zachowania
- wskazanie najistotniejszych wartości, jakie powinny być brane pod uwagę przy podejmowaniu działań zmierzających do objęcia mauzoleów ochroną
- określenie hierarchii wartości w procesie programowania współczesnego i przyszłego użytkowania mauzoleów objętych ochroną
- określenie progów ingerencji w pierwotną dyspozycję funkcjonalną mauzoleum i wyznaczenie granic dopuszczalnych przekształceń funkcjonalnych

*

W 2009 roku, w toku prac nad „Konserwatorskim programem ochrony i zagospodarowania Pomnika-Mauzoleum bitwy pod Ostrołęką – na obszarze XIX-wiecznych fortyfikacji ziemnych w Ostrołęce” prowadzonych przez zespół pod kierunkiem dra hab. inż. arch. Piotra Molskiego (obecnie profesora PW), byłem odpowiedzialny za wykonanie autorskiego opracowania „Charakterystyki historycznej formy budowli pomnika-mauzoleum” (w zakresie określonym jako: *Budowa oraz przekształcenia strukturalno-przestrzenne i funkcjonalne; Identyfikacja cech przestrzennych projektowanego pomnika-mauzoleum*). W trakcie gromadzenia materiałów niezbędnych do sporządzenia opracowania miałem możliwość przekonać się o bardzo niewielkiej liczbie opracowań dotyczących tych zagadnień i braku publikacji szerzej ujmujących zagadnienia dotyczące architektury obiektów sepulkralno-kommemoratywnych. Skłoniło mnie to do podjęcia głębszych badań nad tym tematem. O ile rzeźba nagrobna i epitafia, podobnie jak kaplice grobowe wznoszone przy

kościółach oraz rzeźbiarskie formy kommemoratywne objęte są badaniami prowadzonymi przez historyków sztuki i historyków architektury, to stosunkowo niewielkiej skali obiekty wolnostojących mauzoleów nie cieszyły się dotychczas większym zainteresowaniem badaczy. Obok monograficznych opracowań dotyczących wybranych, pojedynczych obiektów, spośród polskich prac obejmujących szerszy obszar badań wspomnieć należy publikację autorstwa prof. dr hab. inż. arch. Hanny Kozaczewskiej-Golasz (2001) na temat tego typu obiektów w dawnym województwie legnickim, czy opracowanie prof. dr hab. inż. arch. Zdzisławy Tołoczko (2005) poświęcone zagadnieniom architektury sepulkralno-kommemoratywnej w Niemczech w pierwszych dekadach XX wieku i udziałowi Wilhelma Kreisa w jej projektowaniu, a także artykuł dr inż. arch. Katarzyny Hodor i prof. dr hab. inż. arch. Katarzyny Łakomy (2012) koncentrujący się na architekturze sepulkralnej jako elemencie założeń parkowych na terenie Śląska Opolskiego. Również w literaturze europejskiej wskazać można niewiele publikacji o charakterze monograficznym. Grobowce władców epoki antyku omawia publikacja autorstwa Ernsta Künzla (2011), natomiast zakresu szerszego niż tylko z dziedziny architektury dotyczą książki Olafa B. Radera (2003) i Michela Ragona (1981). Obszerna polska i zagraniczna literatura o tematyce sepulkralnej, dotycząca cmentarzy, rzeźby nagrobnej, ceremonii pogrzebowych (*pompa funebris*), jakkolwiek pomocna i stanowiąca istotne uzupełnienie, nie koncentruje się na zagadnieniach związanych bezpośrednio z architekturą budynków łączących funkcje sepulkralne i kommemoratywne, jakimi są mauzolea.

W pierwszym opublikowanym artykule (1) ***Mauzoleum w krajobrazie pola bitwy - świadek czasów, znak miejsca*** przedstawiłem rezultaty prac analitycznych zmierzających do uporządkowania podstawowych pojęć i kategorii poprzez objęcie wybranej typologicznie grupy obiektów analizami prowadzonymi według zaproponowanych kryteriów. Mauzolea dedykowane poległym żołnierzom stanowią stosunkowo liczną, reprezentatywną grupę obiektów. Ładunek emocjonalny towarzyszący powstawaniu takich obiektów znajduje odzwierciedlenie w przekazie ideowym i wyrazie formalnym. To zasadnicze rozróżnienie stało się podstawą zastosowanego w artykule podziału analizowanych zagadnień. W warstwie ideowej wyróżnia się akcentowanie redempcyjnego wymiaru śmierci. Podkreślane są wątki jednoczące wspólnotę, często odwołujące się do odpowiedzialności za przejęte po antenatach dziedzictwo – ideowe i materialne. W tym kontekście, w dalszej

perspektywie czasowej jako nośniki pamięci stają się elementami kreowania polityki historycznej. Wśród rozwiązań formalnych w projektach podobnych obiektów na pierwszy plan wybija się obecny od stuleci motyw zamknięcia symbolicznie ochraniającego pochówki. Przeważają bryły proste, zwarte, o osiowej lub wręcz symetrycznej kompozycji, o monumentalnym wyrazie mimo niewielkich zazwyczaj gabarytów.

Rozwinięciem wybranych wątków poruszonych w omówionym powyżej artykule były badania przeprowadzone nad dorobkiem twórczym Wilhelma Kreisa, autora ponad czterdziestu projektów tak zwanych Wież Bismarcka wybudowanych w latach 1869-1934, by wspomnieć tylko budowle o funkcji upamiętniającej zrealizowane przed drugą wojną światową. Doświadczenie Kreisa zdecydowało o powierzeniu mu w 1941 roku kierownictwa zespołu projektującego monumentalne obiekty o funkcji grobowo-upamiętniającej z myślą o pochówkach niemieckich żołnierzy poległych na frontach drugiej wojny światowej. Zagadnienia dotyczące kształtowania formy i kompozycji obiektów upamiętniających znalazły istotne miejsce w wypowiedziach architekta. W opublikowanym w 1941 roku komentarzu do prezentacji swoich rysunków wyrażał pogląd na temat wymaganej prostoty idei architektonicznej upamiętnienia. Nie odżegnywał się przy tym od stosowania ornamentów i dekoracji, jeśli nie prowadziły do skomplikowania zasadniczej idei projektu. Dobitnie wypowiadał się na temat zasad kompozycyjnych, postulując unikanie asymetrii. Warte podkreślenia jest, niezależnie od okoliczności powstania rysunków, wpisanie projektowanych obiektów w kontekst kulturowy i krajobrazowy. Kreis kontynuował w ten sposób najlepsze tradycje zasad ustanowionych przez organizację społeczną pod nazwą „Niemiecki Związek Ludowy Opieki nad Grobami Wojennymi” – (*Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge* - VDK), powołaną do życia w 1919 roku do budowy i opieki nad grobami żołnierzy. W wytycznych VDK zalecano każdorazowo wykorzystanie uwarunkowań terenowych lokalizacji dla właściwego osadzenia projektowanego upamiętnienia w krajobrazie, nie zgadzano się na powtarzanie schematycznych rozwiązań. Uwagi na temat warsztatu projektowego architekta przedstawiłem w monograficznym ujęciu w artykule (2) ***"Spontaniczne szkice tworzyłem od razu". O szkicach Wilhelma Kreisa.***

Spośród obiektów pokrótce omówionych w pierwszym artykule na uwagę i na szersze omówienie zasługuje niewątpliwie mauzoleum generała Gustawa Orlicz-Dreszera na Oksywiu w Gdyni. Wybudowane na krawędzi oksywskiego klifu,

eksponowane w sylwecie morskiego brzegu, ukończone zostało w 1939 roku, kiedy to rozpoczęto budowę usytuowanego w podobnym kontekście krajobrazowym mauzoleum kontradmirała Costanzo Ciano w Livorno. Powstanie obu obiektów planowano z myślą o propagandowym wydźwięku w ramach prowadzonej polityki konsolidacji społeczeństwa wokół wartości istotnych z punktu widzenia silnego państwa. Przekaz ideowy i wyraz formalny gdyńskiego mauzoleum był na tyle silny i nie pozostawiający pola do interpretacji, że wkrótce po zajęciu Polski w 1939 roku obiekt został rozebrany przez Niemców, a ślad po nim zatarty. Był to prawdopodobnie najciekawszy przykład architektury sepulkralno-kommemoratywnej z kilku zaledwie wybudowanych w Polsce w latach 30. XX wieku. Intersujący materiał badawczy jaki stanowi zbiór nagrodzonych w konkursie projektów wraz z komentarzami krytyki, uzupełniony został o materiał ilustracyjny pozyskany od spadkobierców dwóch autorów zrealizowanego projektu. artykuł (3) ***Mauzoleum generała Orlicz-Dreszera na Oksywiu na tle ówczesnych tendencji w projektowaniu obiektów kommemoratywno-sepulkralnych*** stanowi pierwsze monograficzne opracowanie prezentujące historię projektowania i budowy mauzoleum w kontekście innych prac konkursowych i w odniesieniu do tendencji panujących w Europie w pierwszych dekadach XX wieku.

Kontynuacją badań nad obiektem mauzoleum poległych w bitwie pod Ostrołęką – jedynym po rozbiórce oksywskiego mauzoleum zachowanym obecnie na terenie Polski obiektem tego rodzaju z okresu Drugiej Rzeczypospolitej – były podjęte w celach naukowych prace mające na celu przeprowadzenie pogłębionych studiów rozwiązań kompozycyjnych, formalnych i konstrukcyjnych, jak też przeanalizowanie założeń programowych, podejmowanych działań formalnych, decyzji projektowych, wreszcie wybranych aspektów realizacji inwestycji. Badania te prowadziłem w porozumieniu z Muzeum Kurpiowskim w Ostrołęce, które w ramach projektu „Ponarwie” finansowanego z funduszy Unii Europejskiej doprowadziło do uporządkowania terenu fortu i ukończenia budowy realizując projekt przygotowany według wytycznych wspomnianego „Konserwatorskiego programu ochrony i zagospodarowania”. Istotna zmiana, jaką wprowadzono polegała na odwróceniu klasycznego układu mauzoleum – przeniesieniu szczątków poległych do pierwotnej celi kommemoratywnej w górnej części budynku, i organizacji części upamiętniającej w części dolnej, pierwotnie grobowej. Dzięki ukryciu dolnej kondygnacji krypty w wale fortecznym w myśl pierwotnego zamysłu projektantów, możliwe było znaczne, nie zakłócające zewnętrznej

formy mauzoleum, powiększenie kubatury części podziemnej do wymiarów wystarczających dla organizacji części muzealno-edukacyjnej. Okazało się to kluczowe dla powodzenia programu rewitalizacji obiektu i akcentujące dodatkowo jego właściwość bycia nośnikiem pamięci. Podsumowaniem 82-letniego okresu od rozpoczęcia do ukończenia budowy mauzoleum poległych w bitwie pod Ostrołęką i zebraniem wniosków z analizowania działań prowadzonych w ostatnim etapie jest artykuł (4) ***Rewitalizacja fortu i mauzoleum poległych w bitwie pod Ostrołęką. Studium przypadku.***

Przekształcenia programu funkcjonalno-przestrzennego ostrołęckiego mauzoleum przeprowadzone zostały w myśl wytycznych konserwatorskich respektując przy tym wartości prospektywne obiektu (ekonomiczne, społeczne, poznawczo-edukacyjne etc.), niezwykle istotne dla współczesnego wykorzystania i użytkowania obiektu w myśl obowiązujących obecnie zasad ochrony zabytków. Doświadczenia zebrane w procesie przekształcania i po rozpoczęciu eksploatacji obiektu realizującego nowy program stały się materiałem wyjściowym do przeprowadzenia analiz porównawczych i pogłębionych studiów nad tematem dopuszczalnych granic zmiany funkcji w obiektach sepulkralno-kommemoratywnych. Było to istotne dla uwzględnienia prospektywnych wartości obiektu. Obowiązujący w kulturze europejskiej stosunek do miejsc pochówku szczątków ludzkich ogranicza w znacznym stopniu akceptowalne z etycznego punktu widzenia możliwości ingerencji w pierwotny sposób użytkowania obiektów o funkcji sepulkralnej. Mając na celu określenie zakresu dopuszczalnych przekształceń, prowadzone analizy oparłem o zaproponowany autorski podział ze względu na stopień ingerencji w pierwotne założenie obiektu. Stosunkowo w najmniejszym stopniu oddziaływające na formę i sposób użytkowania obiektu jest zwiększenie udziału jednej z funkcji pierwotnych. Zebrane przykłady pokazały, że może to odnosić się zarówno do funkcji sepulkralnej, jak i kommemoratywnej, jakkolwiek znacznie częściej dotyczy to rytuałów upamiętniających, w kulturach Europy przybierających postać obrzędów liturgicznych. Sprowadza się to do wykorzystania obiektów do celów sprawowania kultu religijnego, nie powodując konieczności wprowadzania zmian przestrzennych. Przekształceniem ingerującym w poważnym stopniu w oryginalną strukturę obiektu jest działanie prowadzące do zachowania pierwotnych funkcji w nowych relacjach przestrzennych. Podjęcie tego typu działań może być uzasadnione tylko w wyjątkowych okolicznościach, jak to miało miejsce w

przypadku ostrołęckiego mauzoleum. Szczególne konsekwencje, niekoniecznie natury przestrzennej i architektonicznej, niesie decyzja o zmianie funkcji obiektu. Wydaje się, że doprowadzenie do takiego przekształcenia w znaczącym stopniu ogranicza możliwość pełnienia roli nośnika pamięci. Niemniej jednak, mając na uwadze w pierwszym rzędzie poszanowanie względów kulturowych i etycznych, w każdej sytuacji wymagającej podjęcia decyzji o konieczności przeprowadzenia jednego z opisanych powyżej rodzaju działań, przesądzać powinno dążenie do zachowania obiektu. Wnioski z przeprowadzonych badań przedstawiłem w artykule (5) ***Etyczne uwarunkowania zmiany funkcji w zabytkowych mauzoleach.***

Ściśle powiązany wątkiem badawczym wyłonionym podczas prac prowadzonych nad historią mauzoleum w Ostrołęce jest odczytanie i interpretacja wzajemnych relacji kolejnych nawarstwiających się w czasie i w przestrzeni działań podejmowanych na polu bitwy z 1831 roku w ponad 180-letniej historii miejsca. Wszystkie one złożyły się na swoisty palimpsest wydarzeń i ich przestrzennej reprezentacji. Od kolejnych upamiętnień wystawianych dla zmanifestowania zwycięstwa lub uczczenia pokonanych historycznych i duchowych antenatów, poprzez budowę ziemnego fortu, do powstania mauzoleum górującego ponad całym założeniem fortyfikacyjnym. Ukończone w 2012 roku mauzoleum jest nośnikiem pamięci, świadectwem zachowanej wśród lokalnej społeczności pamięci miejsca. Łącznie, zarówno wydarzenia bitewne z 1831 roku, jak i formy kultywowania przez kolejne pokolenia pamięci o nich sprzyjają tworzeniu się obiektu świadomościowego o charakterze *miejsca pamięci*. Badania nad nawarstwiającymi się kolejnymi aktami upamiętnienia, oraz analizy ich wzajemnego oddziaływania ze szczególnym uwzględnieniem elementów zachowanych, prowadziłem wspólnie z dr. inż. arch. Marcinem Górskim, współautorem wymienionego na początku „Konserwatorskiego programu ochrony i zagospodarowania Pomnika-Mauzoleum bitwy pod Ostrołęką – na obszarze XIX-wiecznych fortyfikacji ziemnych w Ostrołęce” z 2009 roku, specjalistą w dziedzinie fortyfikacji nowożytnych i ich ochrony, adiunktem w Zakładzie Dziedzictwa Architektonicznego i Sztuki na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej. Rezultatem prac jest wspólnie opublikowany artykuł (6) ***Fort Bema i mauzoleum poległych w bitwie pod Ostrołęką. Pamięć miejsca – miejsce pamięci.***

Pojęcie *miejsce pamięci* (*lieux de mémoire*) coraz częściej jest wykorzystywane w działaniach na rzecz ochrony dziedzictwa. Termin wprowadzony w nowym odczytaniu

do dyskursu naukowego przez Pierre'a Norę ze względu na wieloznaczność może wydawać się dość mylący. Nie określa bowiem wyłącznie miejsc fizycznie znajdujących się w przestrzeni, ale rozszerza zakres pojęcia na metaforycznie rozumiane wydarzenia, artefakty, osoby. W dziedzinie ochrony dziedzictwa architektonicznego rolę nośnika pamięci odgrywa co do zasady materialny komponent. W grupie obiektów sepulkralno-kommemoratywnych, ze względu na szczególną funkcję ochrony szczątków zmarłych, rola nośnika pamięci nabiera cech intencjonalnych i ma zasadnicze znaczenie. W artykule (7) ***Pamięć miejsca. Rola i znaczenie materialnego komponentu w 'stawianiu się' miejsc pamięci*** przedstawiłem propozycję uporządkowania i podziału fizycznych, definiowanych topograficznie *miejsc pamięci* o charakterze architektonicznym, ze względu na wartość i charakter udziału materialnego nośnika pamięci w kreowaniu miejsca pamięci. Dla przejrzystości wywodu i uczytelnienia proponowanej kategoryzacji zdecydowałem się na wybór obiektów referencyjnych spośród tych, które odczytywane są jako najważniejsze dla wskazanych społeczności.

Z zagadnieniami dotyczącymi koncepcji upamiętniania i *miejsc pamięci* rozumianych w szerokim zakresie znaczeniowym bezpośrednio wiąże się wątek trwającej od lat 80. XX wieku tendencji określanej terminem *Memory Boom* przypisywanym Andreasowi Huyssenowi (1995). Nie omija ona również tych nośników pamięci, jakimi są kompleksowo potraktowane przestrzenne formy upamiętnienia – krajobrazowe, architektoniczne i rzeźbiarskie. Potwierdzeniem wzrostu zainteresowania tego rodzaju obiektami, obok muzeów, dzieł sztuki i literatury, jest nadal żywe zainteresowanie istniejącymi upamiętnieniami podobnie jak niezrealizowanymi projektami, a także kreacją nowych podobnych miejsc. Na tym tle za istotne uznałem przeanalizowanie wybranych projektów oraz zrealizowanych założeń upamiętniających, w części nie będących miejscami pochówku, ale cechujących się dużym ładunkiem emocjonalnym i znaczącą siłą oddziaływania społecznego. W pierwszej kolejności badaniami objęte zostały projekty i realizacje z drugiej połowy lat 40. XX wieku. Decyzja o wyborze tego właśnie okresu jako referencyjnego podyktowana była w pierwszym rzędzie kontekstem historycznym – następował on bezpośrednio po zakończeniu najkrwawszej z wojen w dziejach ludzkości. Z punktu widzenia zagadnień dotyczących periodyzacji kierunków w architekturze, do czasu zadekretowania doktryny socrealizmu okres ten stanowił kontynuację modernizmu końcówki lat 30. XX wieku. Wskazywanie powinowactwa z tendencjami obowiązującymi u schyłku

dwudziestolecia międzywojennego, uprawnione w przypadku architektury użytkowej pierwszego okresu powojennego modernizmu, nie znajduje zastosowania w kontekście projektów założeń dedykowanych upamiętnieniu ofiar, wydarzeń i miejsc hekatomby drugiej wojny światowej. Projekty z tego okresu odczytywać można jako zapis przestrzenny, reprezentację *pamięci świadków*, pierwszej generacji. Rezultaty analiz (przeprowadzonych w 2013 r.) przedstawiłem w artykule (8) **Projekty założeń i obiektów kommemoratywnych w architekturze polskiej w latach 1945-1949. Wybrane przykłady**. Dla zachowania logicznej spójności omawianych zagadnień, w artykule wspomniane zostały najistotniejsze dzieła architektury kommemoratywnej z drugiego okresu powojennego modernizmu, powstałe po 1956 roku.

W ramach kontynuacji omówionych powyżej działań badaniami objąłem koncepcje projektowe ostatnich trzech dekad, które, jako dzieła kolejnej generacji twórców, są wyrazem *pamięci drugiego pokolenia*, nazywanej również *postpamięcią*, określeniem zaproponowanym przez Marianne Hirsch (1997). We współczesnych projektach założeń mających upamiętniać ofiary *in situ* dominują rozwiązania oparte o zasadę linearnej narracji czasoprzestrzennej „wejście-droga-wyjście”. Zgodnie z założeniami zwiedzający podążają wyznaczoną trasą. W przeważającej większości przypadków w domyśle lub faktycznie jest to droga ofiar. Otwarta i uzasadniona pozostaje wątpliwość dotycząca etycznego wymiaru programowanych w ten sposób narracji. W bezpośredniej relacji ze wzrostem zainteresowania pamięcią, objawiającym się między innymi licznymi inicjatywami wznoszenia obiektów kommemoratywnych, pozostaje zainicjowanie nurtu tworzenia tak zwanych *kontrapomników* (*antypomników*). Termin *counter-monument*, wprowadził do dyskursu naukowego James Young (1992, 1995). Wyniki przeprowadzonych analiz i zestawienia dwóch odmiennych, generacyjnie rozdzielonych sposobów szeroko rozumianego przestrzennego zapisu pamięci przedstawiłem w artykule (9) **Czas zawarty w przestrzeni. Architektura współczesnych założeń upamiętniających**.

W artykule (10) **Architektura sepulkralno-kommemoratywna na ziemiach polskich - zachowanie, ochrona, adaptacja (wybrane przykłady)** przedstawiłem wyniki analiz wybranych obiektów z obszaru Polski. Analizy przeprowadziłem w zawężeniu do wskazanych w tytule, wybranych zagadnień, w oparciu o materiały zebrane w trakcie prowadzonych przeze mnie badań terenowych. Przegląd wybranych obiektów poprzedziłem krótką charakterystyką badanych zagadnień – rysem

historycznym budowy mauzoleów na ziemiach Polski z podziałem warunkowanym czasem powstania w ramach zasadniczej periodyzacji dziejów, kontekstem kulturowym i podstawowymi podziałami typologicznymi. Z powodu konfesyjnych ograniczeń dziedzictwo architektury sepulkralno-kommemoratywnej dawnej Polski stanowi niewielki zasób obiektów pochodzących głównie z okresu oświeceniowego i później. W rezultacie popularnego w społecznościach ewangelickich niemieckiego obszaru językowego obyczaju budowy rodowych mauzoleów *in agris suis*, obiekty takie w dużej liczbie reprezentowane są natomiast na terenach dawnych krain historycznych: Śląska, Brandenburgii na wschód od Odry, Pomorza i Prus Wschodnich - obecnie na terytorium Polski. Również na obszarze Wielkopolski zachowały się liczne mauzolea rodowe, a genezy ich liczniejszego występowania można upatrywać w procesach integrowania wybranych elementów w ramach dyfuzji kulturowej. W drugiej części wprowadzenia omówiłem zagadnienia stanu zachowania i warunków, jakie powinny zostać spełnione, aby obiekty o stosunkowo dużych ograniczeniach w przyjęciu nowych funkcji mogły być chronione i użytkowane. Zawarty w trzeciej części przegląd wybranych obiektów grobowo-upamiętniających stanowi integralną część artykułu.

Podsumowaniem przeprowadzonych badań, których rezultaty zawarłem w cyklu przedstawionych powyżej publikacji, jest artykuł (11) ***Mauzoleum w tradycji europejskiej. Prolegomena do ochrony dziedzictwa architektury sepulkralno-kommemoratywnej***. Generalnym zamysłem było przedstawienie podstawowych informacji przydatnych przy ocenie wartości obiektów sepulkralno-kommemoratywnych w procesie ochrony zabytków. W zbiorczy sposób zdefiniowałem podstawowe pojęcia, określając perspektywę historyczną i delimitację przeprowadzonych badań. Wybrane przykłady stanowią egzemplifikację omówionych kategorii proponowanego podziału typologicznego. Jako zasadniczy wskazałem czynnik ideowej motywacji towarzyszącej powstaniu mauzoleum, wprowadzając kluczowy dla tej kategorii podział na obiekty budowane z myślą o własnym pochówku i na wznoszone dla tych, którzy już odeszli. Za szczególnie istotne ze względów architektonicznych zagadnień formalnych uznałem koncepcję Dagoberta Freya (1949) posługującego się figurą *Mal-Motiv* - trwałego znaku, statycznego elementu, bryły centrum mającej zdolność organizacji otaczającej przestrzeni. Przy tak określanych właściwościach drugorzędny wydaje się dobór stylowych form, na przestrzeni dziejów stosowanych zgodnie z aktualnymi tendencjami w architekturze. Jeśli uznać interpretację Freya za

przekonywającą, szczególnego znaczenia nabierają zagadnienia kontekstu usytuowania obiektów o funkcji sepulkralno-kommemoratywnej: eksponowanych w otwartym krajobrazie, we własnych dobrach stanowiących rodzaj swoistego kontrapunktu dla domu – siedziby żyjących, wreszcie w środowisku zurbanizowanym pełniących rolę elementów krystalizujących. Jako nośniki pamięci mauzolea padają ofiarą cenzury w przestrzeni, są niszczone, a utrwalona niejednokrotnie pamięć miejsca jest powodem palimpsestowego nadpisania zreinterpretowanej wersji upamiętnienia. Wolne od ograniczeń i wpływów rzeczywistych uwarunkowań pozostają niezrealizowane projekty, pozwalające architektom na nieskrępowaną wypowiedź twórczą. Ze względu na ochronę szczątków zmarłych i kultywowanie pamięci o nich wpisane w program funkcjonalny, architektura sepulkralno-kommemoratywna zasługuje w szczególności na ochronę jako nośnik pamięci.

Literatura cytowana:

- Assman, A. (2013). *Między historią a pamięcią. Antologia*. Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego
- Bania, Z., Olszewski, A. K. (1989). *Klasyfikacja i typologia nagrobków*. Warszawa: Zarząd Ochrony i Konserwacji Zespołów Pałacowo-Ogrodowych
- Frey, D. (1949). *Grundlegung zu einer vergleichenden Kunstwissenschaft. Raum und Zeit in der Kunst der Afrikanisch-Eurasischen Hochkulturen*. Innsbruck, Wien: Margarete Friedrich Rohrer Verlag
- Hirsch, M. (1997). *Family Frames: Photography, Narrative and Postmemory*. Cambridge, MA, London: Harvard University Press
- Hodor, K., Łakomy, K. (2012). Grobowce rodzinne w XIX-wiecznych założeniach pałacowo parkowych Śląska Opolskiego. W: A. Mitkowska, K. Hodor, K. Łakomy (red.), *Ogrody pamięci w sztuce ogrodowej i architekturze krajobrazu*. Czasopismo Techniczne, z. 7, (r. 109), 241-253
- Huyssen, A. (1995). *Twilight Memories. Marking Time and Culture of Amnesia*. New York, London: Routledge
- Kozaczewska-Golasz, H. (2001). *Mauzolea i kaplice grobowe od XVI do początku XX wieku w dawnym województwie legnickim*. Wrocław: Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej
- Kula, M. (2002). *Nośniki pamięci historycznej*. Warszawa: DiG

- Künzl, E. (2011). *Monumente für die Ewigkeit. Herrschergräber der Antike*. Regensburg, Mainz: Schnell und Steiner, Verlag des Römisch-Germanischen Zentralmuseums
- Rader, O. B. (2003). *Grab und Herrschaft. Politischer Totenkult von Alexander dem Großen bis Lenin*. München: Verlag C. H. Beck
- Ragon M. (1981). *L'espace de la mort. Essai sur l'architecture, la decoration et l'urbanisme funéraires*. Paris: Albin Michel
- Tołłoczko, Z. (2005). Tradycyjalny modernizm i Wilhelma Kreisa zamków zmarłych (Totenburgen) budowanie. W: Idem, *Architektura i społeczeństwo. Przegląd zagadnień budownictwa i urbanistyki w Niemczech od około roku 1850 do około roku 2000. Od późnoromantycznego historyzmu do późnego socmodernizmu*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe DWN
- Young, J. (1992). The Counter-Monument: Memory against Itself in German Today. *Critical Inquiry*, Vol. 18, nr 2, 267-296
- Young, J. (1995). Memory and Counter-Memory: Towards a Social Aesthetic of Holocaust Memorials. W: M. Bohm Duchon (red.), *After Auschwitz: Responses to the Holocaust in Contemporary Art*. London, Lund Humphries

5.

OMÓWIENIE POZOSTAŁYCH OSIĄGNIĘĆ

5.1

OSIĄGNIĘCIA NAUKOWO - BADAWCZE

Po uzyskaniu stopnia doktora nauk technicznych

BADANIA I PUBLIKACJE

Obok badań prowadzonych w głównym obszarze zainteresowań naukowych, które zaowocowały przedstawionym powyżej cyklem artykułów, od czasu uzyskania stopnia doktora rozwijam równoległe kilka innych wątków badawczych.

Pierwszy z nich, będący kontynuacją prac rozpoczętych w trakcie przygotowywania rozprawy doktorskiej, obejmuje zagadnienia związane z architekturą brazylijską w okresie modernizmu i z wkładem polskich architektów-imigrantów w jej rozwój. Owocem tych prac jest publikacja książkowa będąca pierwszym monograficznym opracowaniem poświęconym życiu i twórczości Lucjana Korngolda, absolwenta WAPW: Rytel, G. (2014). *Lucjan Korngold. Warszawa-São Paulo 1897-1963*. Warszawa: Salix alba, wydana w serii „Architekci polscy 20. wieku”.

Brazylia była celem emigracji wielu polskich architektów w okresie drugiej wojny światowej i bezpośrednio po jej zakończeniu. Większość z nich z sukcesami kontynuowała praktykę zawodową. Analizując realizowane w nowych realiach kulturowych i klimatycznych projekty absolwentów warszawskiej i lwowskiej uczelni architektonicznych, wskazać można elementy w zakresie układów przestrzennych i rozwiązań formalnych, które są charakterystyczne dla przedwojennej twórczości projektantów, a niespotykane powszechnie w architekturze brazylijskiej. Rezultaty analiz dorobku twórczego Polaków, uwzględniających panujące ówczesne tendencje w architekturze brazylijskiej oraz odnoszących się do wcześniejszej twórczości zaprezentowałem w artykule: Rytel, G. (2011). **Twórcza kontynuacja – odbicie zasad polskiej szkoły architektury w twórczości polskich architektów-emigrantów w Brazylii w okresie pierwszych dwóch dekad powojennych**. W: W. Czarnecki (red.),

Wpływ dorobku II Rzeczypospolitej na urbanistykę i architekturę powojenną (1945-1974).
Białystok: WSFiZ.

Brazylijska architektura modernistyczna była określana przez krytykę architektoniczną jako „pierwszy styl narodowy w ramach stylu międzynarodowego”. Szczególny charakter dzieł architektury brazylijskiej w dużej części warunkowany był koniecznością uwzględnienia specyfiki tropikalnego klimatu. Rolę czynnika klimatycznego w kreowaniu indywidualnego wyrazu modernistycznej architektury brazylijskiej przedstawiłem w artykule: Rytel, G. (2013). **Wpływ klimatu na formy brazylijskiej architektury modernistycznej w latach 1925-1960.** *Kwartalnik Architektury i Urbanistyki, tom LVIII, nr 4, 57-78.*

W 2014 uczestniczyłem w pracach nad wystawą „Lifting the Curtain. Central European Architectural Networks” – ekspozycji oficjalnie towarzyszącej 14. Biennale Architektury w Wenecji, ukazującej udział architektów z Europy Środkowej w tworzeniu i rozpowszechnianiu modernizmu, oraz rangę ich dorobku. Mój udział polegał na przygotowaniu not o polskich architektach aktywnych zawodowo w Brazylii oraz zgromadzeniu i opracowaniu materiału ilustracyjnego.

Prowadzone w ostatnim okresie badania w ramach omawianego wątku obejmują kompleks zagadnień wiążących się z przyczynami, przebiegiem i konsekwencjami działań podejmowanych od lat 40. do 60. XX w. w USA, krajach europejskich i w Brazylii, mających na celu propagowanie i popularyzację osiągnięć brazylijskiego modernizmu. Konsekwencją, ale też swego rodzaju odbiciem ówczesnych działań są prowadzone współcześnie wieloaspektowe badania nad modernistyczną architekturą Brazylii (rezultaty dotychczasowych prac, jakie przeprowadziłem, zaprezentowałem w złożonym do publikacji artykule pt. „*Brazylia buduje*’. Brazylijski modernizm – propaganda ruchu nowoczesnego i współczesne badania”).

W pracach prowadzonych w ramach drugiego wątku badawczego koncentruję się na tematyce uwarunkowań, programów i form zamieszkiwania na przestrzeni ostatniego stulecia, analizując powyższe zagadnienia w kontekście stale zmieniających się uwarunkowań cywilizacyjnych i kulturowych.

Szeroko rozumiane założenia polityki zrównoważonego rozwoju, w tym szczególnie wymogi ochrony środowiska naturalnego i ujawniające się zagrożenia – wyczerpujące się zasoby tradycyjnych surowców energetycznych, rosnące zapotrzebowanie na

energię i wzrost jej cen, zanieczyszczenie środowiska i zmiany klimatyczne – tworzą zespół czynników oddziałujących w coraz bardziej znaczący sposób na rozwiązania architektoniczne w budownictwie mieszkaniowym. Wyniki analiz przeprowadzonych razem z dr. inż. arch. Maciejem Czarneckim, dotyczących wybranych aspektów ekologicznego podejścia do projektowania i budowy domów jednorodzinnych, z podziałem na zagadnienia technologiczno-materiałowe i zagadnienia formalne opublikowane zostały w artykule: Czarnecki, M., Rytel, G. (2013). **Zagadnienia ekologii i energooszczędności w architekturze - współczesne tendencje w projektowaniu domów jednorodzinnych**. *Architecturae et Artibus*, vol. 5, nr 4, 11-20.

Skrajnie odmienne założenia towarzyszyły propagatorom nowoczesnych, stechnicyzowanych wizji przyszłości popularnych w XX wieku. Zapisem retrospektywnego spojrzenia, krytyczną analizą najbardziej charakterystycznych przykładów wizyjnych projektów stymulowanych gwałtownym rozwojem cywilizacyjnym jest artykuł: Rytel, G. (2013). **Imperatyw nowoczesności w XX-wiecznych wizjach przyszłych form zamieszkiwania – refleksja w kontekście pytania o dom jutra**. *Środowisko Mieszkaniowe*, nr 12, 104-108.

Studium przypadku w postaci analizy dążeń Heleny i Szymona Syrkusów – projektantów osiedla na Kole w Warszawie w latach 1947-49 – do wprowadzania rozwiązań technologicznych i formalnych zgodnych z ideowymi założeniami ruchu nowoczesnego w kontekście realiów politycznych, ekonomicznych i problemów wykonawczych okresu powojennej odbudowy, opublikowałem jako rozdział w wieloautorskiej monografii towarzyszącej wystawie zorganizowanej w Zachęcie – Narodowej Galerii sztuki: Rytel, G. (2015). **Szklane domy na Kole**. W: J. Kordjak, A. Szewczyk (red.), *Zaraz po wojnie* (134-147). Warszawa: Zachęta – Narodowa Galeria Sztuki.

Działania zmierzające do uzdrowienia sytuacji mieszkaniowej w Europie po pierwszej wojnie światowej doprowadziły do powstania stosunkowo niewielkiej części ówczesnych zasobów mieszkaniowych. Jednak ze względu na doniosłość społeczną podejmowanych inicjatyw, racjonalizację rozwiązań technologicznych i ekonomicznych, inspiracje nowatorskimi wówczas zasadami planowania urbanistycznego i uwzględniania zasad ergonomii w projektowaniu mieszkań – są nośnikami istotnych wartości o charakterze społecznym i architektonicznym. Będąc elementem dziedzictwa kulturowego wymagają ochrony. Określenie najważniejszych zagrożeń dla oryginalnej

substancji w kontekście codziennej eksploatacji oraz analizę możliwych działań ochronnych przedstawiłem w artykule: Rytel, G. (2015). **Mieszkania „społecznie najpotrzebniejsze”. Problemy ochrony i modernizacji socjalnego budownictwa mieszkaniowego z lat 20. i 30. XX wieku.** W: B. Szmygin (red.), *Ochrona wartości w procesie adaptacji zabytków* (247-254). Warszawa, Lublin: Polski Komitet Narodowy ICOMOS, Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie, Politechnika Lubelska.

Udział tendencji modernizacyjnych w działaniach zmierzających do świadomego kształtowania zabudowy miast i ich wpływ na polską architektoniczną kulturę zamieszkiwania obrazuje proces parcelacji i zabudowy posiadłości Branickich na Skarpie w Warszawie, na terenie dawnego Ogrodu na Górze. Analizy procedur planistycznych zmierzających do określenia zasad zabudowy i podejmowane działania mające na celu egzekwowanie ustalonych regulacji w trakcie zabudowy obszaru są tematem artykułu: Rytel, G. (2018). **Zabudowa terenów Frascati i ulicy Wiejskiej w kontekście działalności regulacyjnej władz miejskich Warszawy w latach 30. XX w.** W: M. J. Sołtysik, R. Hirsch (red.), *Architektura XX wieku: jej ochrona i konserwacja w Gdyni i w Europie* (53-60). Gdynia: Urząd Miasta Gdynia.

Trzeci wątek badawczy obejmuje badania nad architekturą wernakularną i odnoszącymi się do niej nurtami i tendencjami w projektowaniu od połowy XIX wieku.

Stosunkowo od niedawna używany powszechnie w odniesieniu do architektury termin *wernakularna(-y)* o łacińskim źródłosłowie, określa właściwości architektury, która do tej pory określana była za pomocą takich określeń jak: *swojska, rodzima, ludowa, regionalna, wiejska, architektura bez architekta, bez rodowodu, anonimowa, bezstylowa, spontaniczna, samorzutna, samorodna, dzika*. Utrudnienie stanowi fakt, że zbiory opisywane przytoczonymi powyżej określeniami nie pokrywają się całkowicie. Wyniki badań zmierzających do właściwego odczytania znaczenia terminu i jego opisanie przedstawia artykuł: Rytel, G. (2015). **Wernakularna, czyli jaka? Uwagi semantyczne na marginesie tematu konferencji.** *Budownictwo i Architektura*, nr 14(3), 143-149.

Zebrane w transgeneracyjnym doświadczeniu architektury wernakularnej rozwiązania funkcjonalne, przestrzenne i formalne stanowiły źródło inspiracji dla ideologów i twórców architektury w nurcie neowernakularyzmu. W ich wypowiedziach o charakterze deklaracji i manifestów, podobnie jak w komentarzach krytyków, nader często występuje metafora stroju. Analizom celów i sposobów stosowania tej

komunikatywnej przenośni poświęcony jest artykuł: Rytel, G. (2019). „**Chłop nie ubiera się malowniczo, ale jest malowniczy**”. **Wernakularyzm w architekturze i metafora stroju**. W: E. Kal (red.), *Wernakularyzm i neowernakularyzm w sztuce, literaturze i myśli o sztuce* (113-123). Słupsk: Wydawnictwo Naukowe Akademii Pomorskiej w Słupsku.

Poza omówionymi wątkami pozostaje artykuł Rytel, G. (2016). "**My desire - to perfect my skills through journeying**". **Research journeys and study tours of architects in the age of enlightenment and modernism**. W: J. Słyk, L. Bezerra (red.), *Education for research - research for creativity*, Architecture for the Society of Knowledge, vol. 1. Warszawa: Wydział Architektury Politechniki Warszawskiej. Jest on refleksją badawczą nad podróżami architektów jako formą edukacji i doskonalenia umiejętności zawodowych. Zaproponowane kryteria podziału podróży odnoszą się do ich umiejscowienia na ścieżce rozwoju zawodowego i roli w kształtowaniu osobowości twórczej architekta. Wśród analizowanych zagadnień istotne miejsce zajęły metody prowadzonych studiów i badań, i oddziaływanie zebranych w podróżach doświadczeń na poglądy i twórczość podróżujących architektów.

Pokłosiem prac projektowych i nadzoru nad realizacją nowej stałej Galerii Faras w Muzeum Narodowym w Warszawie jest obszerna część publikacji poświęconej ogółowi działań zmierzających do otwarcia w październiku 2014 roku nowej ekspozycji nubijskich zabytków wczesnochrześcijańskich znajdujących się w zbiorach MNW. Proces powstawania projektu z omówieniem uwarunkowań i okoliczności towarzyszących podejmowaniu zasadniczych decyzji projektowych, a także rysunki i szkice projektowe, przedstawiłem w napisanym wspólnie ze współprojektantem Galerii Faras, drem inż. arch. Mirosławem Orzechowskim, rozdziale: Rytel, G., Orzechowski, M. (2015). **Galeria Faras – krok po kroku / Faras Gallery – Step by Step**. W: *Wczesnochrześcijańskie skarby nubijskiej Pustyni. Galeria Faras / Early Christian Treasures of the Nubian Desert* (46-85). Poznań: Wydawnictwo Poznańskie.

Próbie odpowiedzi na pytanie o znaczenie rysunku w doświadczaniu architektury i praktyce zawodowej architekta przedstawiłem w formie krótkiej wypowiedzi ilustrowanej własnymi rysunkami w publikacji: Rytel, G. (2014). [bez tytułu]. W: M. Orzechowski (red.), *Rysunek - zmysł architektury* (90-95). Warszawa: Wydawnictwo Blue Bird.

WYSTĄPIENIA PODCZAS KONFERENCJI

W okresie po uzyskaniu stopnia doktora wygłosiłem ogółem 12 referatów podczas konferencji naukowych, w tym 6 na konferencjach międzynarodowych i 6 na konferencjach krajowych. Pięć z tych wystąpień dotyczyło zagadnień bezpośrednio związanych z tematem przedstawionego osiągnięcia habilitacyjnego. Szczegółowa lista wystąpień zawarta jest w *Wykazie dorobku habilitacyjnego*.

W 2010 roku brałem udział w międzynarodowej konferencji „Word Urban Forum”, zorganizowanej przez UN-Habitat w Rio de Janeiro, jako członek czteroosobowego zespołu reprezentującego Wydział Architektury Politechniki Warszawskiej, kierowanego przez prof. dr. hab. inż. arch. Lecha Kłosiewicza (pozostali uczestnicy: studenci Joanna Bugaj i Łukasz Mielezkiewicz). Zespół działał w ramach *Special Interest Group In Urban Settlement, Massachusetts Institute of Technology* (SIGUS, MIT), kierowanej przez dra Reinharda Goetherta. Brałem udział w trzech sesjach podczas których między innymi polski zespół prezentował studia projektowe na temat taniego, modularnego budownictwa mieszkaniowego w warunkach polskich oraz interwencyjnego budownictwa mieszkaniowego dla ofiar trzęsienia ziemi na Haiti.

Również w 2010 roku na zaproszenie organizatorów wygłosiłem referat pt. "Brasilia - spełniony sen modernistów?" podczas międzynarodowej sesji poświęconej 50-leciu ogłoszenia miasta Brasili stolicą Brazylii, z udziałem Ambasadora Brazylii, JE Carlosa Alberta Simasa Magalhaesa, organizowanej przez Centrum Studiów Latinoamerykańskich Uniwersytetu Warszawskiego (CESLA) i Ambasadę Federacyjnej Republiki Brazylii.

PEŁNIONE FUNKCJE W RADACH I KOMITETACH NAUKOWYCH

Od 2015 roku jestem członkiem Rady Naukowo-Konsultacyjnej do spraw Fortecznego Parku Kulturowego w Srebrnej Górze powołanej przy organie samorządowym. Do zakresu działania Rady należy opiniowanie strategii, planów i działań podejmowanych na terenie Parku Kulturowego.

Również od 2015 roku jestem członkiem Rady Naukowej Kwartalnika „Rzut”, wydawanego we współpracy z Wydziałem Architektury Politechniki Warszawskiej.

W 2018 roku byłem członkiem Komitetu Naukowego Ogólnopolskiej Studencko-Doktoranckiej Konferencji Naukowej „Czy mamy rodzimą architekturę?”, organizowanej

przez Koło Naukowe Architektury Rodzimej na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej.

PEŁNIONE FUNKCJE W SĄDACH KONKURSOWYCH

W 2013 roku byłem członkiem zespołu sędziowskiego w konkursie na koncepcję scenariusza i koncepcję plastyczno-przestrzenną ekspozycji stałej Muzeum Warszawskiej Pragi, organizowanym przez Muzeum Historyczne m.st. Warszawy.

Od 2017 roku jestem członkiem Jury Międzynarodowego Konkursu Polskiego Komitetu Narodowego ICOMOS im. Profesora Jana Zachwatowicza na najlepsze prace dyplomowe studentów szkół wyższych podejmujące problematykę ochrony dziedzictwa kulturowego.

Przed uzyskaniem stopnia doktora nauk technicznych

BADANIA

W związku z tematem przygotowywanej rozprawy doktorskiej w 2006 roku odbyłem dwa wyjazdy studialno-badawcze w ramach projektu badawczego promotorskiego ze środków Ministerstwa Nauki i Informatyzacji (Projekt nr rej. 4 T07F 023 30, Umowa 0301/T02/2006/30).

Wyjazd do Brazylii miał na celu zapoznanie się z dorobkiem Lucjana Korngolda w postaci zrealizowanych i niezrealizowanych projektów, a także zgromadzenie informacji biograficznych. Oprócz badań terenowych przeprowadziłem kwerendę w archiwum rodzinnym architekta, oraz wywiad z synem architekta.

W trakcie drugiego z wyjazdów, do Izraela, miałem możliwość zapoznania się z obiektami zrealizowanymi w Tel Awiwie według projektów przypisywanych Korngoldowi, w kontekście modernistycznej zabudowy miasta z drugiej połowy lat 30. XX wieku.

Podczas obu wyjazdów nawiązałem kontakty z historykami architektury – specjalistami w dziedzinie architektury modernistycznej I połowy XX wieku. Przeprowadzone badania i kwerendy pozwoliły na zapoznanie się z publikowanymi i niepublikowanymi pracami naukowymi, tekstami o tematyce pokrewnej i stanem prowadzonych badań. Umożliwiły również uzyskanie nie publikowanych dotąd informacji uzupełniających w istotny

sposób biografii architekta i uzupełnienie wiadomości na temat jego dorobku twórczego.

5.2

OSIĄGNIĘCIA PROJEKTOWE

po uzyskaniu stopnia doktora nauk technicznych

Podstawowym obszarem mojej działalności projektowej w tym okresie jest wystawiennictwo, w zakresie wystaw czasowych i ekspozycji stałych.

Kontynuując rozpoczętą w 2003 roku współpracę zaprojektowałem sześć wystaw czasowych zrealizowanych w Zachęcie – Narodowej Galerii Sztuki:

„Włodzimierz Pawlak. Autoportret w powidokach” (kurator: Agnieszka Szewczyk, 08.09–02.11.2008);

„Ludzie, wydarzenia, przemiany. 20 lat fotografii ‘Gazety Wyborczej’” (kuratorzy: Dominique Roynette, Piotr Wójcik, Joanna Kinowska, 12.05–12.07.2009);

„Rajmund Ziemiński. Pejzaż 1953–2005” (kurator: Joanna Kania, 13.07–26.09.2010);

„Neo Rauch. Begleiter. Mit realizmu” (kurator: Joanna Kiliszek, 12.03–15.05.2011);

„Czas wolny. Fotografie” (kurator: Łukasz Modelski, 13.08–22.09.2013);

„Byłem, czego i wam życzę. Henryk Tomaszewski” (współpraca: Paulina Tyro-Niezgoda, kurator: Agnieszka Szewczyk, 15.03–10.06.2014).

Również na zlecenie Zachęty – Narodowej Galerii Sztuki uczestniczyłem w pracach przy projekcie ekspozycji „Hotel Polonia. The Afterlife of Buildings” (kuratorzy: Grzegorz Piątek, Jarosław Trybuś, 14.09–23.11.2008) w pawilonie polskim na 11. Biennale Architektury w Wenecji jako konsultant aranżacji przestrzennej wnętrza pawilonu. Mój udział polegał na aranżacji wnętrza pawilonu polskiego zgodnie z koncepcją kuratorów. Wystawa nagrodzona została Złotym Lwem za najlepszy pawilon narodowy Biennale.

W 2013 roku byłem projektantem aranżacji przestrzennej wystawy „Fotodesign polacco – Design degli anni ‘50/’60 nella fotografia d’autore” zorganizowanej w galerii Frigoriferi Milanesi w ramach PhotoFestival w Mediolanie (kuratorzy: Rafał Lewandowski, Anna Jagiełło, 9.04-15.04.2013).

W 2012 roku wykonałem razem z drem inż. arch. Mirosławem Orzechowskim projekt nowej ekspozycji stałej Galerii Faras w Muzeum Narodowym w Warszawie, realizowany do 2014 roku. Opracowanie nowej koncepcji wystawienniczej według programu kuratorskiego poprzedziło sporządzenie projektów wykonawczych elementów budowlanych, ekspozytorów, gablot, drobnych elementów wyposażenia, systemu informacji wizualnej i projektu kolorystyki wnętrz. Nowa Galeria Faras uzyskała dwie nagrody w Konkursie na Wydarzenie Muzealne Roku SYBILLA 2014: Grand Prix i główną nagrodę w kategorii wystaw historycznych i archeologicznych.

Współpracując z Muzeum Narodowym w Warszawie wykonałem dwa zrealizowane projekty wystaw czasowych:

„Papież awangardy. Tadeusz Peiper w Hiszpanii, Polsce, Europie” (kurator: Piotr Rypson, 28.05–30.08.2015);

„Krzycząc: Polska! Niepodległa 1918” (kurator: Piotr Rypson, 26.10. 2018–17.03.2019).

W ramach przygotowań do obchodów stulecia Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej wykonałem razem z drem inż. arch. Mirosławem Orzechowskim projekt aranżacji przestrzennej wystawy „Gest i Obowiązek” według autorskiej koncepcji prof. dra hab. inż. arch. Sławomira Gzella.

przed uzyskaniem stopnia doktora nauk technicznych

W latach 1990-1995 prowadziłem praktykę projektową wraz z arch. Adamem Wagnerem i arch. Markiem Olędzkim. W tym czasie wykonałem w zespole: 13 projektów wnętrz komercyjnych (z czego 9 zrealizowanych), 11 projektów modernizacji i rozbudowy istniejących obiektów (z czego 8 zrealizowanych), 6 projektów domów jednorodzinnych (z czego 5 zrealizowanych), 3 projekty budynków handlowo-usługowych (niezrealizowane), oraz 1 koncepcję urbanistyczno-architektoniczną.

W latach 1998-2006 współpracując z arch. Andrzejem Fabierkiewiczem i arch. Mirosławem Orzechowskim w ramach pracowni nr 2. Spółdzielni Architektów i Artystów Plastyków „PRO –ARTE” byłem projektantem budynku mieszkalno-biurowego „Rezydencja Merliniego” w Warszawie przy ul. Puławskiej (z arch. A. Fabierkiewiczem i arch. A. Cabanem), jak również współautorem projektów koncepcyjnych i ofertowych oraz projektów na przetargi zespołów mieszkaniowych i użyteczności publicznej o

łączonej kubaturze ok. 440000 m³ (z arch. A. Fabierkiewiczem, arch. Mirosławem Orzechowskim). Wraz z arch. A. Fabierkiewiczem przygotowałem dwa studialne opracowania urbanistyczne dla rejonu Bródna na zlecenie gminy Targówek. Zaprojektowałem również budynek obsługi ruchu pielgrzymkowego w zespole klasztornym w Świętej Lipce oraz 13 domów jednorodzinnych w ramach zespołu „Rezydencje Warmińskie” w Pluskach (oba zadania projektowe wspólnie z arch. A. Fabierkiewiczem).

W 2003 roku rozpocząłem współpracę z Zachętą – Narodową Galerią Sztuki jako projektant ekspozycji i aranżacji przestrzeni wystawienniczych. Do 2008 roku zaprojektowałem 29 wystaw czasowych. Szczegółowa lista wystaw zawarta jest w *Wykazie dorobku habilitacyjnego*.

W latach 2005–2008 zaprojektowałem cztery kolejne odsłony wystawy „Plany na Przyszłość. Rysunki architektoniczne i makiety nowych warszawskich inwestycji”, organizowanej corocznie w Warszawie przez Dom Kultury „Centrum Łowicka”.

PROJEKTY NAGRODZONE W KONKURSACH ARCHITEKTONICZNYCH

1999 – projekt w konkursie SARP na koncepcję budynku biurowo-usługowego w Płocku, II nagroda (w zespole)

2001 – projekt zespołu budynków mieszkalnych wykonany w konkursie urbanistyczno-architektonicznym SARP na opracowanie koncepcji urbanistyczno-architektonicznej budownictwa socjalnego w Toruniu, II nagroda (w zespole).

2002 – projekt zagospodarowania Placu Teatralnego w Warszawie, wykonany w ramach warsztatów projektowych organizowanych przez Prezydenta Warszawy, I nagroda, projekt wybrany jako zalecenie do realizacji (w zespole).

WYSTAWY WŁASNE

2000 – wystawa fotografii w Muzeum Warmii i Mazur – Galeria w Reszlu (wraz z prezentacją akwareli i rysunków M. Orzechowskiego).

5.3

OSIĄGNIĘCIA DYDAKTYCZNE, POPULARYZATORSKIE

po uzyskaniu stopnia doktora nauk technicznych

STAŻE DYDAKTYCZNE

W 2009 roku w semestrze jesiennym odbyłem staż dydaktyczny w University of Detroit Mercy, School of Architecture, Detroit MI, USA na stanowisku Exchange Professor w ramach programu międzyuczelnianej wymiany pomiędzy Wydziałem Architektury PW a UDM, School of Architecture.

OPRACOWANIE PROGRAMÓW ZAJĘĆ DYDAKTYCZNYCH

W latach 2008-2013 na podstawie autorskiego programu zajęć organizowałem i prowadziłem seminarium wyjazdowe „Najnowsza architektura Berlina”.

W 2009 roku koordynowałem program dydaktyczny wymiany międzyuczelnianej WAPW - University of Detroit Mercy (USA), odpowiadając bezpośrednio za przygotowanie programu zajęć z projektowania architektonicznego dla łączonej grupy studentów polskich i amerykańskich.

Opracowałem i wdrożyłem autorskie programy dwóch seminariów wybieralnych dla studentów I i II stopnia: „Architekci II Rzeczypospolitej” (od 2009) i „Inter Folia Fructus. Teksty do teorii architektury” (od 2013).

Od 2017 roku wdrażam autorski program dydaktyczny dla zajęć projektowych w formule Problem-Based Learning dla studentów II semestru studiów II stopnia w specjalności Ochrona Dziedzictwa, przygotowany wspólnie z dr inż. arch. Marcinem Górskim.

Prowadzę wykłady oraz ćwiczenia seminaryjne i projektowe w zakresie teorii i historii architektury XX wieku, i ochrony dziedzictwa architektonicznego, łącznie w ramach 9 przedmiotów.

PROMOTORSTWO PRAC DYPLOMOWYCH

W 2016 roku uzyskałem uprawnienia do prowadzenia prac dyplomowych inżynierskich i magisterskich. Od tego czasu wypromowałem jedenaście prac dyplomowych

magisterskich i jedną pracą dyplomową inżynierską; przygotowałem łącznie 25 recenzji prac dyplomowych magisterskich (10) i inżynierskich (15). Obecnie opiekuję się dziesięcioma dyplomantami – magistrantami.

OPIEKA NAUKOWA NAD DOKTORANTAMI

Od 2018 roku prowadzę przed formalnym otwarciem konsultacje przewodu doktorskiego mgra inż. arch. Aleksandra Karasia, którego opiekunem naukowym jest dr hab. inż. arch. Piotr Molski profesor PW. Tematyka dysertacji odnosi się do zagadnień ochrony architektury modernistycznej w kontekście współczesnych tendencji ochrony dziedzictwa kulturowego (proponowany tytuł: Rewaloryzacja obiektów modernistycznych w świetle współczesnych tendencji ochrony dziedzictwa kulturowego. Granice modernizacji).

DZIAŁANIA NA RZECZ POPULARYZOWANIA NAUKI

2012 – na zaproszenie Agencji Rozwoju Gdyni w cyklu „Archi Prelekcje” organizowanym w ramach Gdyńskiego Szlaku Modernizmu, w Muzeum Miasta Gdyni wygłosiłem wykład „Twórczość architektoniczna Lucjana Korngolda (1897-1963) oraz działalność grupy polskich architektów-imigrantów w Brazylii w okresie powojennym”.

2014 – Wygłosiłem wykład „Modernistyczna architektura Brazylii 1930 – 1964” w ramach cyklu wystąpień i performansów „Paradygmat Bonaventury”, jako część projektu Leandra Nerefuha towarzyszącej wystawie „Amor e ódio a Lygia Clark / Kocham i nienawidzę Lygii Clark” w Zachęcie - Narodowej Galerii Sztuki.

2015 – na zaproszenie Agencji Rozwoju Gdyni w ramach „Weekendu Architektury” wygłosiłem wykład „Harmonijna nowoczesność. Brazylijskie wieżowce Lucjana Korngolda”.

2015 – w Zachęcie - Narodowej Galerii Sztuki wygłosiłem wykład „Społecznie najpotrzebniejsza. Ułudy architektury modernistycznej” towarzyszący wystawie „Postęp i higiena”.

2017 – Wygłosiłem wykład „Architektura modernizmu w Polsce do 1949 roku” dla słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej.

przed uzyskaniem stopnia doktora nauk technicznych

OPRACOWANIE PROGRAMÓW ZAJĘĆ DYDAKTYCZNYCH

W latach 2004-2008 na podstawie autorskiego programu zajęć prowadziłem seminaria wyjazdowe „Wenecja – architektura współczesna w otoczeniu zabytkowym”.

DZIAŁANIA NA RZECZ POPULARYZOWANIA NAUKI

W 2006 roku wygłosiłem wykład „Paulo Mendes da Rocha – laureat nagrody Pritzкера”, w Zachęcie - Narodowej Galerii Sztuki, w ramach cyklu „Indywidualności architektury końca XX wieku”.

W 2007 roku w ramach Dni Książki Żydowskiej wygłosiłem wykład „Architektura palestyńska lat 30. XX wieku”.

Również w 2007 roku wygłosiłem wykład „Poszukiwanie tożsamości. Architektura lat trzydziestych w Palestynie. Mendelsonowski dialog z *genius loci* kontra pragmatyczny modernizm z kręgu Neues Bauen” w Zachęcie - Narodowej Galerii Sztuki, w ramach cyklu „Architektura współczesna. Idee - ideologie”.

5.4

OSIĄGNIĘCIA ORGANIZACYJNE

FUNKCJE PEŁNIONE Z WYBORU

W 2015 i ponownie w 2019 roku zostałem wybrany na czteroletnią kadencję do pełnienia funkcji Rzecznika Zaufania na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej.

DZIAŁALNOŚĆ ORGANIZACYJNA

W 2008 roku pełniłem funkcję sekretarza komitetu organizacyjnego konferencji naukowej „Bezdomność a Architektura”, organizowanej przez Zakład Architektury i Sztuki Współczesnej Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej w porozumieniu z Komitetem Architektury i Urbanistyki PAN.

Od 2013 roku w ramach bloku zajęć projektowych koncentrujących się na zagadnieniach projektowania w środowisku zabytkowym oraz modernizacji obiektów historycznych, prowadzę zajęcia projektowe i jestem koordynatorem współpracy z samorządem Gminy

Konstancin-Jeziorna w porozumieniu i na rzecz której opracowywane są projekty w formule konkursowej. Organizacja współpracy nagrodzona została w 2018 roku w ramach nagrody zespołowej przyznanej przez Rektora Politechniki Warszawskiej.

Od 2014 roku biorę udział pracach Wydziałowej Komisji Rekrutacyjnej.

W 2016 roku brałem udział w pracach Komitetu Organizacyjnego Obchodów Stulecia Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej jako współautor wystawy jubileuszowej.

CZŁONKOSTWO W ORGANIZACJACH ZAWODOWYCH

Od 1998 należę do Stowarzyszenia Architektów Polskich, a od 2014 roku jestem członkiem Polskiego Komitetu Narodowego Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków ICOMOS.

5.5

NAGRODY I WYRÓŻNIENIA

W 2015 roku Muzeum Narodowe w Warszawie otrzymało dwie nagrody SYBILLA 2014 w konkursie na Wydarzenie Muzealne Roku organizowanym przez Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów: Grand Prix i nagroda w kategorii „wystawy historyczne i archeologiczne”, dla Galerii Faras (zaprojektowanej razem z Mirosławem Orzechowskim)

W 2018 roku otrzymałem dwie nagrody:

zespołową nagrodę Rektora Politechniki Warszawskiej I stopnia za osiągnięcia organizacyjne przyznaną za zorganizowanie obchodów 100-lecia Wydziału Architektury PW w latach 2015-2016, oraz

zespołową nagrodę Rektora Politechniki Warszawskiej II stopnia za osiągnięcia organizacyjne przyznaną za organizację konkursu dla studentów WAPW na najlepsze projekty studenckie w zakresie konserwacji i modernizacji zabytkowych struktur zorganizowanego przez Zakład Dziedzictwa Architektonicznego i Sztuki WAPW na rzecz i we współpracy z podmiotami zewnętrznymi w 2017 roku.

Warszawa, 18 kwietnia 2019 r.